

# Gospodarska kazniva dejanja v veljavnem kazenskem pravu in potrebe po reformi glede na razvoj gospodarskega sistema

Dr. Peter Kobe, redni profesor pravne fakultete, Ljubljana

## 1. Uvod

Letos poteka 20 let, kar so na prvem kongresu pravnikov Jugoslavije na določeni strokovni ravni obravnavali posebno torišče kriminala v vojni jugoslovanski družbi, ki je že dobil ime gospodarski kriminal. Res je bila na tem kongresu v ospredju pravno-normativna stran tega pojava (čeprav tudi praktična stran boja zoper gospodarski kriminal ni bila pozabljena), to pa je bilo predvsem zaradi že precej razvidne neusklajenosti veljavne pravno-normativne ureditve z že začetimi premiki v družbeno-gospodarski ureditvi, odprave tistih ukrepov v zvezi s proizvodnjo in delitvijo, ki so bili ali so se zdeli nujni v prvih povojnih letih, in seveda in ne nazadnje tudi zaradi premikov v strokovni obdelavi vsega kazenskopravnega torišča in njegovih delov.

Premiki v kazenskopravnini doktrini so se tudi v zakonodajni praksi izražali že z uveljavitvijo kazenskega zakonika v letu 1951, pomenijo pa predvsem osvobajanje izpod bolj ali manj dogmatične in pozitivistične usmeritve kazensko-pravne znanosti glede vloge kazenskega prava kot predvsem, če že ne samo sredstva državne oblasti za utrjevanje družbene discipline in varstvo t. i. družbenih koristi, ki pa po naravi stvari same obsegajo in izražajo tudi koristi posameznika. Na takšnem dogmatizmu zasnovano kazensko pravo nujno izhaja tudi iz enako dogmatične in pozitivistične različice teorije o razredni naravi kriminala sploh, posebej pa gospodarskega kriminala; po tej teoriji je kriminal poskus deklasiranih skupin, da bi zavrlje nadaljnje revolucionarno spremenjanje družbenih razmerij; take skupine dobivajo tudi podporo od zunanjih sovražnikov ali pa se v kriminalu izražajo ostanki človeške miselnosti, ki se je razvila v buržoazni družbi. Takšnemu dogmatizmu je bila in ostaja tuja in nesprejemljiva visakršna misel o tem, da bi lahko tudi nova družba sama ustvarjala oziroma porajala nasprotja, iz katerih se rojeva tudi kriminal. Nasprotno, za takšen dogmatizem je nova družba tako popolna, da je v njej že dosežena popolna skladnost med koristmi posameznika in družbe.<sup>1</sup>

\* Sestavek je posebej za objavo prirejen delni povzete raziskovalne naloge, ki je bila pod enakim naslovom izdelana pri Inštitutu za kriminologijo. Pri nalogi so sodelovali pisec tega sestavka, dr. Milan Lampret in Boris Uderman ter Ivan Bele.

<sup>1</sup> Takšna miselnost drži še danes ne samo v doktrini, temveč je dobila svojo zakonodajno potrditev,

Pri nas smo se sicer dosti zgodaj vendarle začeli reševati takšnega dogmatizma, s proučevanjem pojava (čeprav zlasti glede gospodarskega kriminala še premašo organiziranega) smo tudi začeli spoznavati resničnost, toda ob vseh doseđajnih poskusih prilagoditi kazensko pravo s spoznajem o pojavu, se je kot nekakšna objektivna zakonitost pokazalo vztrajanje pri že utečenih poteh in sicer iz biojazni, da ne bi prevelik ali kar radikalnen odmik od teh poti oslabil družbene akcije zoper kriminal, na le-tega pa deloval celo pospeševalno. Zato lahko kljub kar pogostim spremembam v kazenski zakonodaji, v zadnjih 15 letih prav v zvezi z gospodarskimi kaznivimi dejanji (od prve novele kazenskega zakonika leta 1959 naprej) ugotavljamo, da veljavno kazensko pravo ni ustrezno zasnovano, ker ne izraža ustrezno narave stvari, zaostaja za razvojem družbeno-gospodarskih razmerij in tudi po svojem konkretnem, na gospodarsko torišče naravnem prilaganju ni v skladu z že zbranimi spoznajmi temeljitejšega proučevanja gospodarskega kriminala. To je tudi izhodiščna teza proučevanja, na ugotovitve katerega se opira ta sestavek kot poskus njihove sinteze.

Ta izhodiščna teza je sicer precej splošna in povsodna, seveda pa ni novia, čeprav je sicer v jugoslovanski doktrini ne najdemo oziroma se omejuje na posamezne določbe veljavnega prava in takšna je tudi največkrat omenjena kot razlog za posamezne spremembe v kazenskem pravu. Teza pa se ponavlja, kar se je začelo govoriti o gospodarskem kazenskem pravu kot posebni veji, ki zaradi posebnosti pojava terja drugačne rešitve, kot so sprijete v kazenskem pravu sploh. In to zadeva tako nekatera splošna kazensko-pravna načela kot tudi vprašanje inkriminacij in penalizacij. Pri proučevanju tega so dobila takšna vprašanja nazlično težo, odvisno pač od tega, koliko spoznam se je že nabralo v doktrini, od osebne naravnosti sodelavcev pri tem proučevanju in njihovih zmožnosti. V tem sestavku gre za poskus na podlagi razmeroma obsežnega gradiva podati količkaj zaokroženo podobo ugotovitev raziskovanja, vsakomur, ki bi želel natančnejšo informacijo, pa je na voljo celotna študija.

npr. v predgovoru k kazenskemu zakoniku Nemške demokratične republike, ki velja od 1. julija 1968. Glej tudi 1. odst. 2. člena prvega poglavja tega kazenskega zakonika. Priznati je treba, da je ta zakonik v konkretni izpeljavi precej oddaljen od tega dogmatičnega gledanja.

### 1. Sestava in gibanje gospodarskega kriminala v Jugoslaviji in Sloveniji v letih 1966—1972\*

2. 1. Ko se postavlja vprišanje o sestavi in gibanju gospodarskega kriminala v naših razmerah, je seveda treba upoštevati, da je odgovor na to samo del resnice, ker se ta odgovor naslanja na tiste podatke, ki so že zbrani po utrjeni metodologiji t. i. sodne statističke oziroma statističnega opazovanja. To ima za podlago statistične obrazce s podatki za pravnomočno obsojene storilce kaznivih dejanj in njihovo obdelavo v publikacijah Zveznega zavoda za statistiko in Zavoda SR Slovenije za statistiko. Kljub temu pa pregled teh podatkov (ki zaostajajo za resničnim dogajanjem) za obdobje sedmih let daje podlago za določeno sklepanje. Pomembnejša okoliščina, zaradi katere so sklepi na podlagi podatkov o pravnomočno obsojenih osebah samo del resnice, pa je dejstvo, da je prav pri gospodarskem kriminalu precej veliko temno polje (neodkriti kriminal oziroma storilci), ki ga ni mogoče niti približno oceniti.

Poleg tega pridržka je treba za to statistično razčlenbo gospodarskega kriminala povedati, da sam pojem gospodarskih kaznivih dejanj ni dočlen, oziroma da je bil za statistične namene uporabljen zelo formalno merilo zakonske inkriminacije. Statistična evideča tako zajema pod tem pojmom vsa kazniva dejanja iz XIX. poglavja kazenskega zakonička, poleg tega pa še nekatera kazniva dejanja iz XX. in XXIV. poglavja. Tudi tu pa je treba upoštevati, da XIX. poglavje obsega nekatera kazniva dejanja, katerih pogostnost je v posameznih delih Jugoslavije zelo različna. To velja zlasti za čl. 246 in 246 a

KZ, saj pokrivača v republiki Srbiji in Črni gori skoraj 50 % kaznivih dejanj iz tega poglavja, v naši republiki pa le polovico tega.

Ker je bil namen raziskovanja tudi primerjava vsedržavnih in naših republiških povprečij, bi upoštevanje obeh omenjenih inkriminacij popačilo podobo, zato jih v razčlenbi ni bilo mogoče upoštevati. Kar zadeva druga kazniva dejanja, ki bi sicer prišla v poštev za primerjavo in razčlenbo pa statistični podatki kažejo, da pride za vso Jugoslavijo približno 98 %, za Slovenijo pa od 93 do 95 % kaznivih dejanj na inkriminacije v členih 213, 226, 234, 235, 255 (brez premoženjskih kaznivih dejanj) 314, 314 a, 317, 319, 322, 323, 325 in 326 kazenskega zakonička. Zato se v razčlenbi upoštevajo samo ta, druga pa so zanemarjena, briez škode za vrednost (že tako relativno) končnih ugotovitev, ki pa veljajo seveda za tako formalno sicer okrnjeni, vsebinsko pa vendar ustrezno predstavljeni gospodarski kriminal.<sup>2</sup>

### 2. 1. 2. Gospodarski kriminal v Jugoslaviji in njegovo gibanje v letih 1966/1972 oziroma v letih 1958/1972

Gospodarski kriminal po obsojenih osebah in svoji sestavi nam pokažejo za obdobje 1966—1972 naslednje preglednice:

V kriminalitetnih številah se pokaže naslednja podoba:

Nadrobnejša odsotna udeležba posameznih republik po kaznivih dejanjih, ki jih razčlenjujemo, je naslednja:

Kot se vidi iz prikazanih podatkov, je Slovenija precej nad jugoslovanskim povprečjem. To

Preglednica 1: Polnoletne obsojene osebe v letih 1966/1972 na gospodarsko kazniva dejanja po republikah

	SFRJ	Bosna in Hercegov.	Črna gora	Hrvatska	Makedonija	Slovenija	Srbija
Število obsojencev	29 664	4334	824	6426	2084	4257	11 739
Delež v %	100	14,6	2,8	21,7	7,0	14,3	39,6
Delež prebivalstva v %	100*	16,5	2,4	22,7	7,5	8,7	42,2

\* V tem delu sestavka je uporabljena statistična razčlenba, ki jo je pripravil dr. Milan Lampret, dopnil in končno obdelal pa Boris Uderman. Zaradi omejenega prostora in narave tega sestavka je bila seveda nujna izbira najpoglavitnejšega po presoju

pisca tega sestavka (z nekaterimi dopolnitvami); odgovornost za priobčeno zadene seveda pisca tega sestavka.

<sup>2</sup> Vasilijević, s. 8; pisec šteje nujno zajemati vsa kazniva dejanja.

Preglednica 2: Kriminaliteta števila po republikah

	Število polnoletnih obojencev Φ 1966/72	Število polnoletnih prebiv. 31. 3. 1971	Kriminalitetno štev. na 100 000 polnoletnih
SFRJ	4237	15 397 352	27,5
Bosna in Hercegovina	619	2 544 182	24,3
Črna gora	117	372 006	31,6
Hrvatska	918	3 495 374	26,3
Makedonija	297	1 146 877	26,0
Slovenija	608	1 338 569	45,4
Srbija	1677	6 500 344	25,8

\* Za podlago računanja deležev kazensko odgovornega prebivalstva po republikah smo vzeli popis prebivalstva po stanju 31. 3. 1971 (Statistični godišnjak SFRJ, str. 251/1973).

seveda samo po sebi ne dovoljuje sklepanja, da je gospodarski kriminal v Sloveniji najbolj pogost, čeprav to glede na njenogospodarsko razvitost me bi bilo nič posebnega. Načančen odgovor na to vprašanje nam bi dali šele drugi podatki, npr. o mreži organov odkrivanja, intenzivnosti tega odkrivanja, sestavi zaposlenih, spremljjanju teh pojavov po posameznih gospodarskih panogah in še drugi kazalci.

Kot skupno ugotovitev pa kaže poudariti, da gospodarski kriminal tako v Jugoslaviji kot v Sloveniji pomeni razmeroma majhen del (približno 6 %) v sestavi celotnega pred sodišči obravnavanega kriminala, kar pa je seveda spet samo ena razsežnost. Posebno pomemben kazalec prav za gospodarski kriminal je neposredna škoda, s katero razumemo v denarju izraženo zmanjšanje vrednosti v družbenem sektorju, še posebej pa posredna škoda, katere del je v pod-

Preglednica 3: Deleži socialističnih republik po posameznih kaznivih dejanjih v obdobju 1966/1972

Kazniva dejanja člen KZ	SFRJ	Bosna in Hercegov.	Črna gora	Hrvatska	Makedonija	Slovenija	Srbija
Skupaj	29 664	4334	824	6426	2084	4257	11 739
Deleni v %							
Skupaj	100	14,6	2,8	21,7	7,0	14,3	39,6
213	100	19,2	3,4	18,6	6,0	8,1	44,7
226	100	20,2	5,4	18,9	6,6	17,6	31,3
234	100	15,1	0,8	17,3	17,9	10,1	38,8
235	100	6,2	0,4	28,2	3,6	33,4	28,2
255	100	14,9	3,4	24,4	4,1	10,6	42,6
314, 314 a	100	16,5	1,7	21,2	8,3	8,9	43,4
317	100	14,8	0,9	21,2	2,3	10,6	50,2
318 a	100	5,7	2,2	36,8	4,1	19,6	31,6
319	100	13,9	1,6	21,2	6,2	13,6	43,4
322	100	10,8	2,2	24,3	6,0	15,1	41,6
323	100	12,0	3,1	17,7	7,4	23,0	36,8
325	100	7,8	1,0	29,7	11,8	19,6	30,1
326	100	12,3	1,1	24,6	7,3	12,1	42,6

tih razmerjih pri ponazdelitvi družbenega produkta zaradi neupravičenega prilaščanja sadov tujega dela ali neupravičene bogatiive.<sup>3</sup> Tudi za

<sup>3</sup> Za oceno v Zvezni republiki Nemčiji glej Schaffmeister, s. 782, 783. Prim. tudi Zirpins-Terstegen, s. 94 in nasl.

podatke o povzročeni škodi lahko ugotovimo, da so samo del resnice, kolikor imajo za podlago v pravnomočnih sodbah omenjene zneske; za te lahko trdimo, da so na spodnji meji in precej manjši, kot je resnična škoda. Ocene druge škode so čisto subjektivne ter jih je že zaradi neizde-

Preglednica 4: Sestava obsojenih polnoletnih oseb po kaznivih dejanjih gospodarskega kriminala v obdobju 1966/72 po socialističnih republikah

Kazniva dejanja po čl. KZ	SFRJ	Bosna in Hercegov.	Črna gora	Hrvatska	Makedonija	Slovenija	Srbija
sestava v %							
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100
213	11,0	14,4	13,6	9,4	9,5	6,2	12,5
266	18,3	25,2	35,8	15,9	17,2	22,4	14,4
234	5,3	5,5	1,5	4,3	13,6	3,8	5,2
235	1,6	0,7	0,2	2,1	0,8	3,7	1,1
255	3,5	3,6	4,2	3,9	2,0	2,6	3,7
314, 314 a	11,6	13,1	7,2	11,3	13,6	7,2	12,7
317	0,7	0,7	0,2	0,7	0,2	0,5	0,9
318 a	1,4	0,5	1,1	2,4	0,8	1,9	1,1
319	5,9	5,7	3,5	5,7	5,3	5,6	6,5
322	31,9	23,6	25,0	35,8	27,1	33,6	35,5
323	5,9	4,9	6,6	4,9	6,3	9,5	5,6
325	1,0	0,5	0,4	1,4	1,7	1,4	0,8
326	1,9	1,6	0,7	2,1	1,9	1,6	2,0

Izane metodologije snemanja resničnosti mogoče upoštevati z velikim pridržkom.<sup>4</sup>

Kar zadeva gibanje gospodarskega kriminala v tistem obsegu in pomenu, ki ga tu obravnavamo, je precej poučna naslednjna preglednica:

Iz absolutnih in indeksnih števil se vidi, da je število obsojenih oseb najvišje v začetku obdobja, in šele na koncu (leta 1972) spet narašča, pri dveh kaznivih dejanjih (čl. 213 in 235 KZ) pa je nad začetnim stanjem.

Preglednica 5: Obsojene osebe v SFRJ po posameznih kaznivih dejanjih v letih 1966—1972

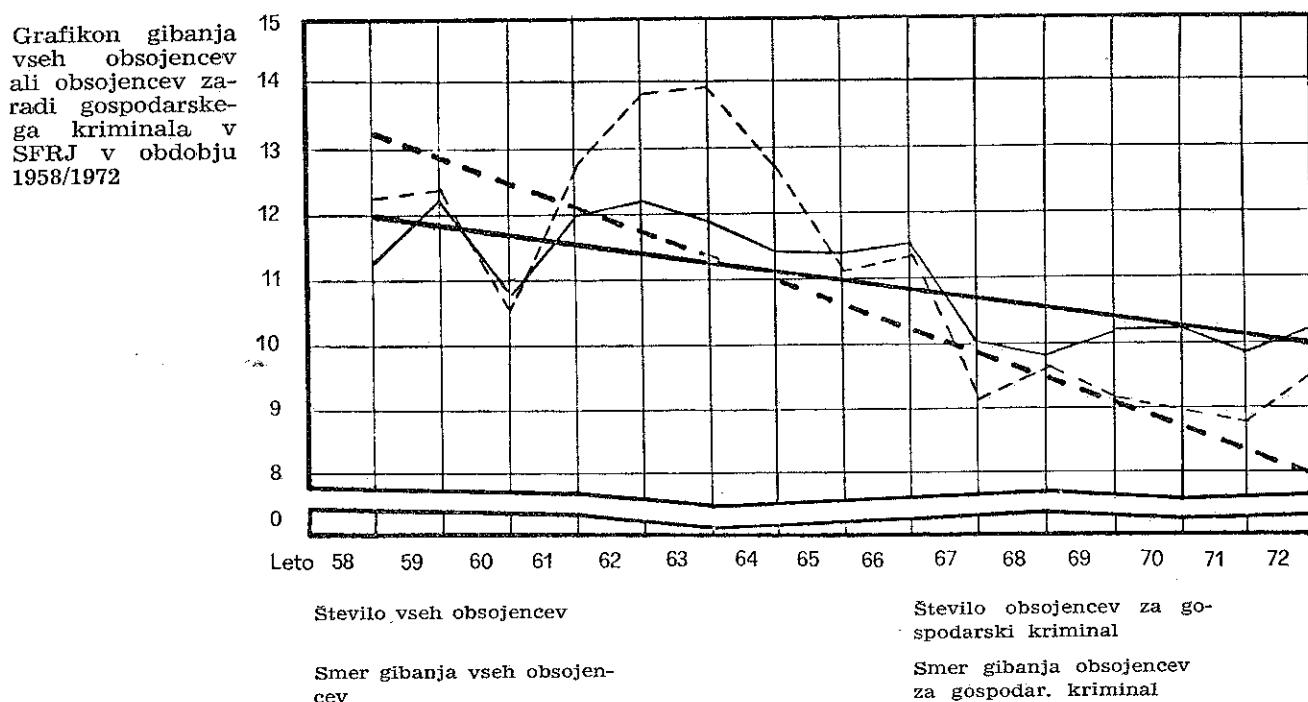
Člen KZ	L e t o							Indeks je: 1966 : $\phi$ ————— 1967 1972
	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	
Skupaj	5944	4360	3493	3681	3591	4609	3986	3953
I n d e k s 1966 = 100								
Skupaj	100	73	59	62	60	67	77,5	66
213	100	63	51,5	61,5	66	79	102	71
266	100	84	80	82	68	67	83	77,5
234	100	85	66	53	43	50	46,5	57
235	100	56	70	82	87	83	130	84,5
255	100	58	23	28	34	56	84	47
314, 314 a	100	64	40	42	37	44	58,5	48
317	100	88	46	48	42	42	68	56
318 a	100	65	46	45	67	55	43	55
319	100	81	63	58,5	67	76	79	70
322	100	72	61	68,5	68,5	75	76	70
323	100	86	71	72	78	81	98	71
325	100	67,5	34	31	35	47	70	47
326	100	89	65	67	60	97	92	78

<sup>4</sup> Kako zajeti za statistično obdelavo vse posledice gospodarskega kriminala, ostane odprto vprašanje.

Sedemletna doba je za ugotovitev smeri gibanja vendarle prekratka, za računanje in grafični prikaz gibanja se šteje kot ustrezno najmanjše obdobje deset let. Za to obdobje pa ni podatkov o vseh obravnavanih kaznivih dejanjih, pač pa so podatki za kazniva dejanja iz XIX. in XXIV. poglavja kazenskega zakonika, ki se štejejo za gospodarska kazniva dejanja. Na podlagi teh podatkov za dobo 15 let (1958—1972) izraču-

nami parametri in grafično prikazani dajejo naslednjo podobo:

Podoba sama je tako zgovorna, da ne potrebuje posebne razlage. Ob upoštevanju že omenjene lastnosti uporabljene statistične evidence, da gre za pravnomočno obsojenje osebe, je vendarle vredno podprtati, da je za razdobje 15 let očitna padajoča smer gibanja. Ta je za tu zajeti gospodarski kriminal še bolj poudarjena kot za gibanje



celotnega števila obsojenih oseb. Pri tem pa je treba ugotoviti, čeprav tega zaradi omejenega prostora ne moremo posebej prikazati s preglednicami, da je izrazito padajoča črta za gospodarski kriminal posledica iznednega zmanjšanja kaznivih dejanj iz XXIV. poglavja, ne pa tistih iz XIX. poglavja. Ker so v sestavi slednjih močnejše zastopana milejša kazniva dejanja (čl. 213/1 in 226/1 KZ) izraža padajoča smer zmanjševanje hujših gospodarskih kaznivih dejanj.

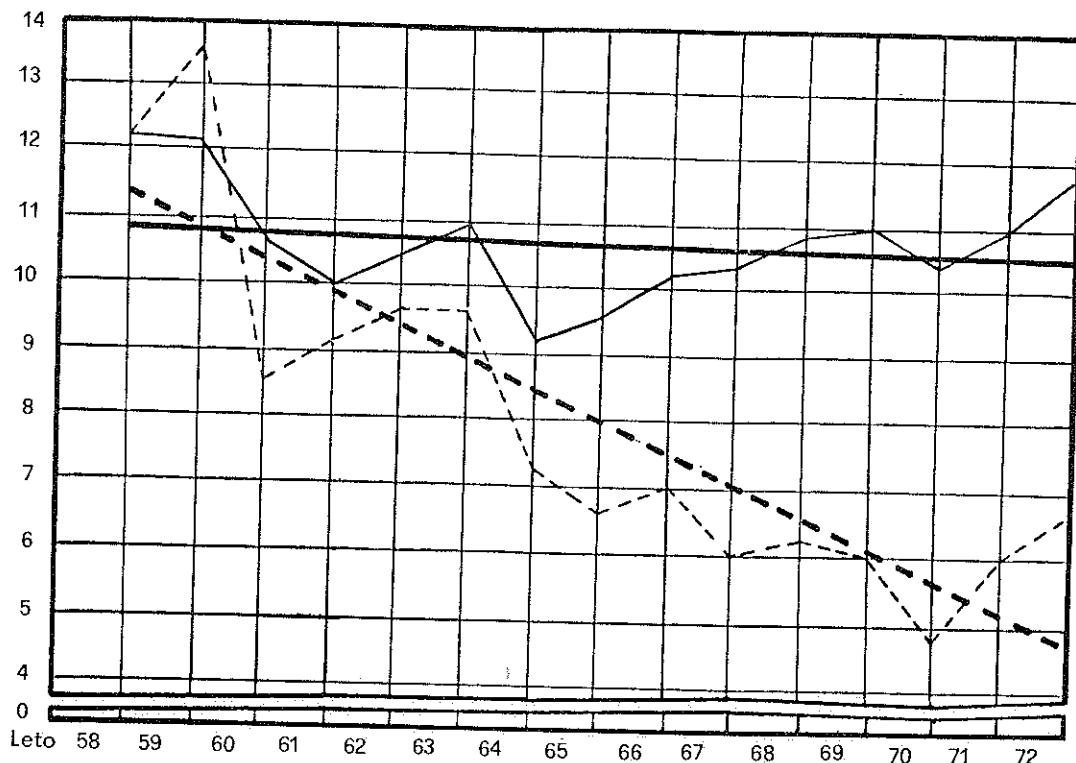
### 2. 1. 3. Gospodarski kriminal v Sloveniji in njegovo gibanje v letih 1966—1972 ozziroma v letih 1958—1972

Gospodarski kriminal po obsojenih osebah in njegovo sestavo za obdobje 1966—1972 nam ka-

žejo že prikazane preglednice. Ker smo že ugotovili, da Slovenija v marsičem odstopa (navzgor) od jugoslovanskega povprečja, ne da bi to lahko celovito pojasnili z ustreznimi dopolnilnimi podatki in njihovo razčlenbo, ostane odprto vprašanje smeri gibanja tega kriminala v naši republike.

Za isto obdobje (1958—1972) nam pa enaki metodi zračunani parametri pokažejo naslednjo grafično podobo:

Razlika med tem grafičkom in onim za vso Jugoslavijo je sicer očitna in morda celo prese netljiva. Ob skoraj komaj opazni padajoči črti o smeri gibanja vseh obsojencev je pri obsojencih za gospodarski kriminal ta padajoča črta še bolj poudarjena, kot je v grafičku za Jugoslavijo,



Grafikon gibanja vseh obsojencev zaradi gospodarskega kriminala v SR Sloveniji v obdobju 1958/1972

čeprav se od leta 1970 spet vzpenja. Seveda bi nam šele računi in grafični za druge republike pokazali, kakšen pomen ima za Slovenijo prikazana smer za gibanje gospodarskega kriminala v Jugoslaviji.

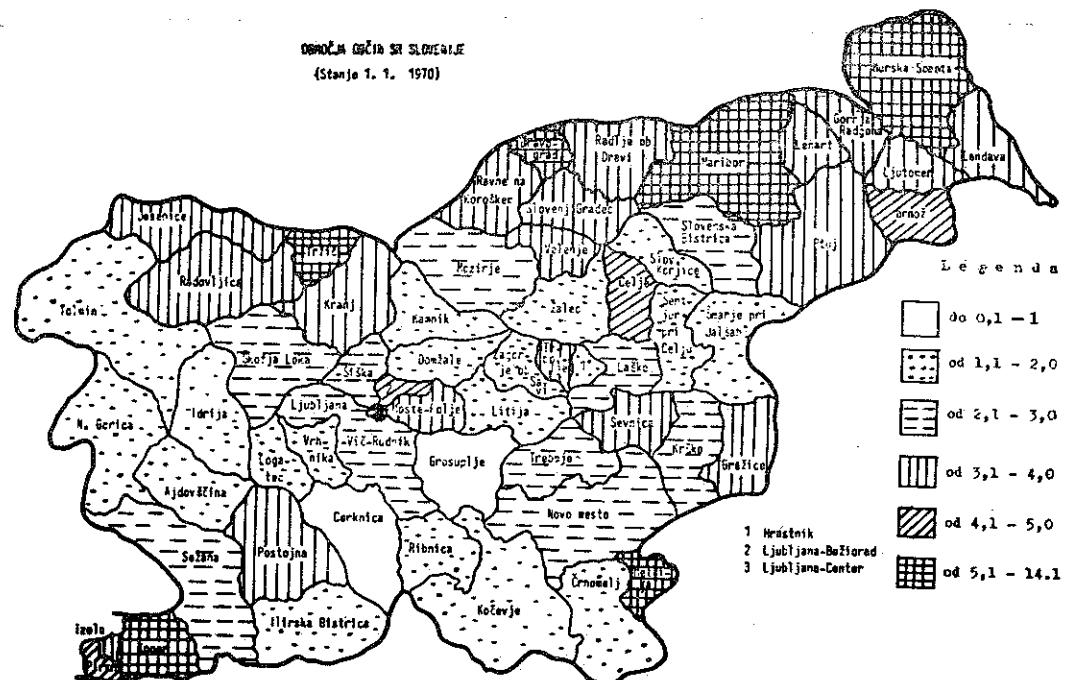
Za Slovenijo samo se iz grafičnega pokaže, da je za kriminal v celoti v zadnjih osmih letih opazno postopno naraščanje ob zelo rahlem padanju, medtem ko je pri gospodarskem kriminalu očitno močno padanje.

Za razmerje med kriminalom sploh in gospodarskim kriminalom je kazalec določene vrednosti tudi t. i. razsip; meri se s standardnim odklonom. Po računu znaša ta odklon za kriminal v celoti 843,9 za gospodarski kriminal pa 234,6. Ob upoštevanju absolutnih števil za oba kazalca pa pomeni standardni odklon za gospodarski kriminal dosti več kot odklon za kriminal sploh, nihanja od povprečja je tako pri gospodarskem kriminalu dosti bolj izraženo. Tu se ponuja domneva, da so večja nihanja iz leta v leto ena izmed posebnosti gospodarskega kriminala, ni pa seveda mogoče pojasniti, kaj vse vpliva na ta nihanja, kot smo to tudi že ugotovili glede vzrokov in dejavnikov, ki vplivajo na pojavnne oblike gospodarskega kriminala in na njegov obseg.

Podobno, kakršno pokažejo dosedanje izpeljave, dopoljujejo za našo republiko še drugi kazalci, npr. poklicna sestava, starost, spol in izobrazba obsojenih oseb, ki dovoljujejo določene primerjave gospodarskega kriminala in kriminala v celoti. Glede na naravo gospodarskega kriminala so seveda razumljive nekatere razlike oziroma posebnosti. Tako je raznovrstnejša poklicna sestava, vendar pri najpogostejših kaznivih dejanjih vodijo poklicne skupine delavcev v računovodstvih in trgovski dejavnosti in pa strokovno osebje srednje stopnje. Po spolu so največje gostitve pri ženskah v najmlajšem razredu (18–20 let), pri moških pa v razredu od 25–29 let. Ženske so v gospodarskem kriminalu glede na poklicno sestavo bistveno bolj zastopane kot v skupnem kriminalu. Tudi izobrazbenia sestava je pri obsojencih višja kot pri skupnem hudočelništvu, vendar je treba omeniti, da je strokovna ravnen zaposlenih v gospodarstvu (to velja posebej za ženske) nižja, kot bi bila potrebna.

Dosegljivi podatki za našo republiko so bili končno uporabljeni tudi za raziskavo, kako so obsojeni razdeljeni po posameznih sodnih območjih oziroma občinah. Z uporabo kriminalitetnih števil in računov povprečnih količnikov se počaže precej zgovorna podoba:

Povprečni koeficienti gostote izbranih kaznivih dejanj zoper gospodarstvo na 10 000 prebivalcev v obdobju 1966—1972



Če upoštevamo, da je gostota do 3,0 mejna, vidimo, da vsa območja razen treh primorskih občin in ene koroške, presegajo to mejo. Veliko gostoto kaže metliško območje, kjer pa gre večja gostota predvsem na račun emega samega kaznivega dejanja, in sicer po čl. 234 KZ. Ker iz tehničnih razlogov ni mogoča še natančnejša razčlenitev (zadnjia skupina od 5,1—14,1 je nesorazmerno večja kot druge), lahko to podobno dopolnilo podatki, po katerih so precej nad republiškim povprečjem naslednje občine: Ljubljana-Center (14,1), Maribor (6,6), Dravograd in Koper (6,5) ter Metlika, Murska Sobota in Tržič

(5,7). Najmanjšo gostoto izkazujejo občini Cerknica (0,8) in Grosuplje (0,9).

#### 2. 1. 4. Posebej o kaznovalni politiki

Kljub precej pogostni povšalni oceni, da je kaznovalna politika sodišč pri obravnavanju gospodarskega kriminala premila, so izrečene kazni veindarle določen kazalec narave in teže storjenih kaznivih dejanj.

Podatki o izrečenih kazni za 14 kaznivih dejanj v obravnavanem obdobju (za temeljna in kvalificirana kazniva dejanja) nam pokažejo naslednjo podobo:

Preglednica 6: Osebe, obsojene zaradi kaznivih dejanj zoper gospodarstvo, po vrstah in višini izrečenih sankcij

Člen KZ Vsi	Strogi zapor					Zapor				Denarna kazen	Sodni opomin	Kriv. kazen odpuščena
	nad 5 let	nad 2-5 let	1-5 let	nad 2-3 let	nad 1-2 let	nad 6-12 mes.	nad 3-6 mes.	do 3 mes.				
Skupaj 4257	28	79	129	11	138	740	1204	1208	693	23	4	

Za odmero kazni je tudi pomembna okoliščina, ali je bilo dejanje storjeno znova in ali gre za splošni ali posebni povratek: Tudi naslednja preglednica je zgovorna sama po sebi; dopolnilo

jo lahko s tem, da je povratek pri gospodarskih kaznivih dejanjih precej manj pogost kot pri splošnem kriminalu, saj je razmjerje 15 % : 25 %.

Preglednica 7: Obsojeni za izbrana kazniva dejanja zoper gospodarstvo po vrsti povratka

Člen KZ	Stevilo vseh obsojencev	Od tega povratniki					
		Vsi		Posebni		Splošni	
		št. stevilo	%	št. stevilo	%	št. stevilo	%
Skupaj	4257	651	15,3	310	7,3	341	8,0
213	266	42	15,8	17	6,4	25	9,4
226	953	157	16,5	52	5,5	105	11,0
234	161	27	16,8	9	5,6	18	11,2
235	156	16	10,3	7	4,5	9	5,8
255	109	8	7,3	7	6,4	1	0,9
314, 314 a	305	54	17,7	13	4,3	41	13,4
317	23	2	8,6	1	4,3	1	4,3
318 a	82	12	14,6	5	6,1	7	8,5
319	240	27	11,2	12	5,0	15	6,2
322	1431	241	16,8	170	11,9	71	4,9
323	406	47	11,6	14	3,5	33	8,1
325	58	8	13,8	2	3,4	6	10,4
326	67	10	14,9	1	1,5	9	13,4

Za kaznovalno politiko sta pomembna tudi kaznalca uporabe posebnih pooblaščil za omilitev kazni in uporaba pogojnje odložitve izpolnitve kazni (pogojne obsodbe).

Glede prve je sodišče uporabilo možnost zamenjati vrsto kazni v 76,3 % (pri 784 primerih), znižanje od posebnega minimuma na splošni minimum pa v 76,1 % (pri 109 primerih). Odstotka sta v obeh primerih visoka, mogoče pa ju je razložiti vsaj v dveh smereh: Ali so sodišča resnično ugotovila posebne olajševalne okoliščine

ali pa so štela zakonski okvir kazni za prestrog, pa so dala zatrjevanim olajševalnim okoliščinam večjo težo, kot bi jim jo dala sicer.

Mogoča je še nadaljnja domnevna, da sodišča izrekajo milejšo kazem, kadar niso povsem prepričana, da so izpolnjeni vsi pogoji za uporabo kazni, to pa velja tudi za uporabo pogojne obsodbe. Vsa ta vprašanja bi terjala posebno proučevanje.

Glede uporabe pogojne obsodbe pokažejo zbrani podatki naslednjo podobo:

Preglednica 8: Delež pogojnih obsodb pri kazni zapora

Obsojenci	Višina kazni zapora, izrečene obsojencem					
	vsi	od 2 do 3 let	od 1 do 2 let	od 6 do 12 mes.	od 3 do 6 mes.	do 3 mes.
Vsi skupaj	3301	11	138	740	1204	1208
pogojno obsojeni	2494	4	68	466	981	975
% pogojno obsojeni	75,5	36,4	48,9	63,6	81,5	80,7

Skupno povprečje (75,5 %) je nad siceršnjim deležem pogojne obsodbe v splošni kaznovalni politiki, toda to je očitno posledica dejstva, da se pogojna obsodba dosti pogosteje uporablja pri kratkotrajnih kaznih (to tudi ustrezata njeni vlogi),

do 6 mesecev zapora; siceršnja ocena, ali je pogojna obsodba pravilno uporabljena ali ne, pa ni mogoča samo na podlagi teh podatkov, pomembnejše je, koliko pogojnih obsodb je bilo preklicanih zaradi znova storjenega kaznivega dejanja.

### 3. Gospodarska kazniva dejanja po veljavnem pravu in de lege ferenda

3. 1. Natančnejša statistična razčlemba gospodarskega kriminala nam s svojimi izidi, ki so v prejšnjem poglavju deloma prikazani, vendarle dovoljuje domnevo, da ta kriminal po svojih razsežnostih in oblikah ni takšen, da bi lahko zbujal preplah. Ravno tako pa tudi ni nobenega razloga, da bi ga podcenjevali in da ne bi uporabljali vseh možnosti za zatiranje oziroma omejevanje tega pojava. In čeprav je med temi sredstvi kazensko pravo skrajno sredstvo, to nič ne zmanjšuje njegovega pomena, in nujna so prizadevanja, da bi kolikor le mogoče ustrezno izrazilo resnično naravo zadeve.

S stališča razvoja v povojnem jugoslovenskem kazenskem pravu lahko — vse od kazenskega zakonika leta 1951 dalje — vendarle opazimo kot poglavito posebnost prizadevanja, da bi kazensko-pravno zajeli, kot del celotne ureditve, tiste negativne pojave v gospodarstvu, ki naj bi po vsakokratni oceni v zakonodajnem postopku ustrezali temeljnim zahtevam kaznivega dejanja. Gospodarsko kazensko pravo zato ni posebna kategorija, ampak del splošnega kazenskega prava, je pa bilo glede na predmet kazenskopravnega varstva podvrženo pogostejšim spremembam, ki naj bi spremljale razvoj in spremembe v družbenoekonomskem sistemu. Da so ta prizadevanja v marsičem ostala neuresnčena, je deloma tudi posledica slabosti v zakonodajnem delu, ki pa jih vendarle ne moremo šteti za primarne povzročitelje. To velja ob vseh prizadevanjih tudi na raziskovalnem torišču; že večkrat je bilo ugotovljeno, da tudi tu niso bila toliko upoštevana, kot bi si bilo želeti. Res pa je, da bližnja perspektiva zakonodajne prakse tudi ni posebno rožnata,<sup>5</sup> razen če bi se uredničilo, kar se predpostavlja za boljše delovne uspehe: »angažirati večje število znanstvenih raziskovalnih organizacij in posameznih strokovnjakov«<sup>6</sup> s pogojem, da takšna pritegnitev ne bo odvisna od tistih dejavnikov, ki vplivajo na tekoče financiranje znanstvenega raziskovalnega dela in ki za to delo te vrste niso zadosti spodbudni. Če razvoj jugoslovenskega kazenskega prava na tem torišču primerjam s tujimi zakonodajami lahko vendarle ugotovimo, da tu ne velja toliko sicer ustrezna ugotovitev o uporabi pravnoprimerjalne

<sup>5</sup> Vodopivec K. JRKK 1971, s. 322, Szabo, s. 3—24, Kobe, Pravnik 1969, str. 321.

<sup>6</sup> Iz predloga za izdajo zveznega kazenskega zakona.

metode, kot velja za reševanje standardnih kazenskopravnih vprašanj.<sup>7</sup> V primerjavi z zakonodajo drugih socialističnih držav po II. svetovni vojni je jugoslovanski kazenski zakonik kot najstarejši med njimi moral iskati lastne rešitve in je bil v marsičem tudi za zgled drugim zakonodajam, takio npr. s posebnim poglavjem o kaznivih dejanjih zoper (narodno) gospodarstvo pa tudi s posameznimi inkriminacijami; bistveno pa se od njih razločuje, kolikor se je prilagajal tistim spremembam v družbeno-gospodarski ureditvi, ki pomenijo opuščanje administrativnega socializma (etatizma) s poudarjeno vlogo države v gospodarstvu.<sup>8</sup> Primerjalna podoba bi bila lahko ob posameznih vprašanjih<sup>9</sup> izpopolnjena nekoliko konkretnieje, tu naj poudarim kot skupno lastnost (ki je seveda v različnih zakonodajah različno izražena oziroma bolj ali manj dosledno izpeljana) konцепциjo o gospodarskih kaznivih dejanjih kot sicer posebni skupini kaznivih dejanj, ki pa je naslonjena na enovito t. i. materialno koncepциjo kaznivega dejanja.

Po tej skupni lastnosti se ta prava tudi razločujejo od kazenskih prav t. i. meščanskih demokracij s kapitalističnim blagovno-tržnim gospodarstvom; v le-teh so še močno zastopana stališča o gospodarskem kazenskem pravu kot za izjemne okoliščine uporabljenem izjemnem pravu, le počasi se umikajo stališčem o njegovi relativni trajnosti, obstajajo pa tudi stališča, naj tudi gospodarsko kazensko pravo varuje predvsem posameznikove koristi.<sup>10</sup> Zato, in pa ker vsaj v nekaterih državah še veljajo kazenski zakoniki iz preteklega stoletja (kljub večkratnim dopolnitvam in spremembam), inkriminacije gospodarskih kaznivih dejanj prevladujejo v t. i. stranskih kazenskih zakonih, npr. o davkih, financah, carinah, reguliranih cemah, protimonopolni zakonodaji ipd. Tudi za Zahodno Nemčijo kot tipično predstavniko takšne države velja ista ugotovitev, čeprav so v tej državi leta 1949 sprejeli poseben gospodarski kazenski zakon;<sup>11</sup> ta je bil sprejet izrecno kot začasen, vendar so rok njegove veljavnosti vedno znova podaljševali in ga iz zakona, ki naj bi veljal za čas posebnih razmer (Notlage), z določenimi spremembami naredili za razmeroma trajen zakon; razmišlja se tudi o možnosti, da bi njegove določbe sprejeli v kazenski zakonik.<sup>12</sup>

<sup>7</sup> Vodopivec K. JRKK, s. 3, 4.

<sup>8</sup> Kobe, Pravnik 1966, s. 333.

<sup>9</sup> Za primerjalnopravni pregled glej Bayer, pasim, Zlatarić, NZ 1954, s. 49—72.

<sup>10</sup> E. Schmidt, passim.

<sup>11</sup> Dähn G. s. 56—71.

<sup>12</sup> Dähn, s. 58.

Ker je gospodarsko kazensko pravo del splošnega kazenskega prava, je načeloma vezano na ista načella, kot drugi njegovi deli. Kazensko pravo sploh pa ne more veljati za statično in nespremenljivo. Za to se ob obravnavanju posebnosti gospodarskih kaznivih dejavnosti ni mogoče izogniti tudi splošnim vprašanjem. Na drugem mestu<sup>13</sup> je mogoče najti opozorilo na nekatera teh vprašanj in na mogoče rešitve; nekatera vprašanja so bila samo omenjena in tu se omejujemo prav na ta vprašanja iz materije splošnega dela kazenskega prava. To so vprašanja odgovornosti za hujšo posledico, pravne zmote in skrajne sile, poleg teh pa še vprašanje udeležbe in posebnih subjektov gospodarskih kaznivih dejavnosti.

Kar zadeva odgovornost za kaznivo dejanje, kvalificirano s hujšo posledico (čl 8/1 KZ), sem že na drugem mestu, sicer v drugačni zvezi, ugotovil, da je to »moderno nadomestilo« za srednjeveško konstrukcijo »versari in re illicita«, ki pa še ustrezza preprostemu položaju pri telesnih poškodbah (npr. čl. 141/3 KZ) v preprostih okoliščinah; nikakor pa ne ustrezza zapletenim položajem modernega življenja, med te pa vsaj v določenem smislu (kjer si je mogoče misliti hujšo posledico) štejejo tudi gospodarska kazniva dejavnosti.<sup>14</sup> Neustreznost veljavne konoepcije o odgovornosti za hujšo posledico za zapletenejše primere, je v tem, da je pri vsaki dejavnosti, ki je povezana s tveganjem, težko, če ne nemogoče uporabiti pravilo o krivdni odgovornosti za nastalo posledico, posebno pa za hujšo posledico;<sup>15</sup> namesto te bi bilo mogoče odgovornost za posledico, ki se šteje za objektivni pogoj kaznivosti, povezati z njen predvidljivostjo, ta pa bi se vrednotila po objektivnih merilih in subjektivnih zmožnostih povzročitelja posledice.<sup>16</sup> Takšna rešitev, kot je v temeljni obliki že predvidena (po prevladujočih stališčih) za sicer sporno inkriminacijo nevestnega gospodarskega poslovanja (čl. 213 KZ) veljati pa bi morala tudi za kvalificirano obliko,<sup>17</sup> bi pomenila tudi drugačno vrednotenje posledice in odgovornosti zanjo, kakor se izraža s predpisano kaznijo. Tu bi bili mogoči dve rešitvi: ali predpisati enotno kazneni v dasti širokem

<sup>13</sup> Kobe, RKIK, 1973, s. 275—288.

<sup>14</sup> Kobe, Priručnik 1964, s. 42. 43.

<sup>15</sup> Atanacković JRKK 1972, s. 402 in nasl.

<sup>16</sup> Kobe v op. 14 nav. delo. Glej Atanacković, nav. delo, s. 406. Z omejitvijo na kazniva dejanja povzročitve splošne nevarnosti sprejema pisec misel o t. i. adekvatni povezanosti med ravnanjem in nastalo posledico in njeno predvidljivostjo.

<sup>17</sup> Kobe, nav. delo, s. 43 in op. 25.

razponu in tako z izrazito poudarjeno sodno individualizacijo, ali pa predvideti dva ali več okvirov predpisanih kazni v smislu bolj poudarjene zakonske individualizacije kazni. Ob takšni rešitvi teža posledice ne bi (vsaj ne tako kot doslej) določala rešitve vprašanja, ali je povzročiteljevo razmerje do posledice (možnost in dolžnost predvideti posledico) takšno, da mora zanjo kazensko odgovarjati.<sup>18a</sup>

Vprašanje pravne zmote, ki ga v tej zvezi glede na temo obravnavane pogojno izenačujemo z načelom »ignorantia iuris nocet« (Tahović),<sup>18</sup> je v našem kazenskem pravu rešeno v čisto neoklasičnem smislu; takšna rešitev pa je že dolgo sporna ne samo v teoriji, temveč se opušča tudi v zakonodaji, vsaj tako tista oblika, kot je ustanovljena v 10. čl. KZ. Fikcijo, na kateri temelji ta rešitev, štejejo za absurdno prav v območju gospodarskih prestopkov;<sup>19</sup> tu so vsekakor v manjšini tim, mala in se, prevladujejo po »umetni prestopki«<sup>20</sup> oziroma mala prohibita. S takšno delitvijo, ki je de lege ferenda zavračamo kot nepotrebno,<sup>21</sup> moramo vsekakor računati, to pa seveda ne pomeni, da je treba omenjeno fikcijo, ki je tudi neetična, vse dotlej, dokler obstaja takšna delitev vzdrževati brez izjeme.<sup>22</sup> Rešitev problema je sicer mogoča tudi brez sprememb 10. čl. KZ in čeprav ne bi bila načelna, je vendarle najhitrejša pot do omilitve pravne ureditve, ki ima svoje začetke že izpred 200 let.<sup>23</sup> Mislimo na že znano pomnožitev izjem točka pravila, to je, na oblikovanje inkriminacij, v katerih je protipravnost zakonsko znamenje kaznivega dejanja in mora biti obsežena v storilčevem naklepu. Drugo rešitev — vsekakor bi bila bolj načelna — pa najdemo deloma v tujih zakonodajah, ki razločujejo med t. i. zakrnjeno in nezakrnjeno zmoto oziroma izključujejo kaznivost (zaradi neobstoja krivde) pri t. i. neodklonljivi zmoti. V jugoslovanski teoriji pa najdemo tudi stališče, ki sicer izhaja iz delitve kaznivih dejanj na »mala in se« in »mala prohibita«. Za prve bi bila pravna zmota neupoštevna in če bi v pravni ureditvi poznali samo takšna kazniva dejanja, bi bila

<sup>17a</sup> Kobe, ibid.

<sup>18</sup> Tahović, s. 191. Za razvoj v nemški doktrini in judikaturi ter za nekatera tuga prava glej Je-scheck, str. 338 in nasl. ter 351. 352.

<sup>19</sup> Ancel, s. 233—235.

<sup>20</sup> Po Garofalu imenovani »délits artificiels«, Ancel, ibid.

<sup>21</sup> Kobe, Pravnik 1970, s. 20, 21 in JRKK 1969, s. 548.

<sup>22</sup> Perić, s. 70.

<sup>23</sup> Damaška, s. 147, Ancel, s. 233.

posebna določba o pravni zmoti nepotrebna. Pri kaznivih dejanjih druge vrste pa bi veljalo pravilo, da pravna zmota izključuje naklep, vendar ne bi izključevala krvide sploh, ostala bi odgovornost za malomarnost.<sup>24</sup>

Poleg mogoče rešitve, ki bi bila uresničljiva ob nujni reviziji inkriminacij na tem torišču in brez sprememb 10. čl. KZ, pa je vendarle pritrdirti tehničnim utemeljitvam, ki jih za svojo rešitev podaja Damaška. Glede na to, da so gospodarska kazniva dejanja že po definiciji samo naklepna kazniva dejanja, pa je tudi pritrdirti stališču, da izključitev odgovornosti na naklep ne bi smela pomeniti tudi avtomatične izključitve kazenske odgovornosti; tu bi bila namreč upravičena bojanjen, da bi že sam obtoženčev ugovor, da je ravnal v pravni zmoti, onemogočil kazenski ukrep.<sup>25</sup>

Problem skrajne sile kot razloga, ki izključuje protipravnost, se pri gospodarskih kaznivih dejanjih kaže samo v tistih primerih, ki jih s kriminočkega stališča imenujejo stanje stiske zaradi zunanjih dejavnikov (neodvisno od tistega, ki je v takšnem stanju — die fremdgesetzte Zwangslage).<sup>26</sup> Stanje stiske, v katerem se znajde storilec gospodarskega kaznivega dejanja, je lahko posledica ali gospodarskih okoliščin, lahko pa tudi nekaterih usmerjevalnih (restriktivnih in podobnih) državnih ukrepov v posebnih gospodarskopravnih predpisih. Zaradi takšnih ukrepov so lahko posamezni gospodarski subjekti ali pa celo vsi gospodarski subjekti na določenem sektorju gospodarstva postavljeni v takšen položaj, da jim grozi neposredna škoda, ali je celo ogrožen njihov nadaljnji obstoj ali npr. ne morejo zagotoviti sredstev za osebne dohodke in podobno. Če pri tem upoštevamo, da so posamezni državni posegi v normalni tok gospodarjenja lahko tudi napačni, imajo pa vendar veljavno obveznih pravnih norm, se zdi na prvi pogled zelo upravičeno vprašanje, ali je kršitev takšnih predpisov, ki lahko pomeni uresničenje zakonskih znamenj gospodarskega kaznivega dejanja,

<sup>24</sup> Bayer, s. 53—58, Jescheck, s. 345, 346. Par. 17 Zahodnonemškega KZ, ki bo veljal od 1. 1. 1975, sprejema opravičljivo zmoto o protipravnosti (Verbotsirrtum za krvdo izključuječ razlog; neopravičljiva zmota pa je razlog za fakultativno omilitev kazni).

<sup>25</sup> Damaška, s. 155.

<sup>26</sup> Prim. Jescheck, s. 266, 267, o nastanku in razvoju stališča o t. i. opravičljivi skrajni sili (rechtfertigender Notstand). Prim. tudi par. 34 zah. nem. KZ, ki je to tudi uzakonil. Za kršitve gospodarskih pravnih predpisov opozarjajo na previdnost pri uporabi takšne rešitve. Dalcke, s. 75.

že sama po sebi tako družbeno nevarna, da je treba vztrajati pri kazenskopravnem ukrepu za takšno ravnanje, ali pa se vendarle lahko postavi vprašanje skrajne sile; drugo vprašanje pa je, ali ne bi kazalo posebej razmisiliti tudi o sami koncepciji skrajne sile v kazenskem zakoniku. Kar zadeva veljavno kazensko pravo, je namreč jasen odgovor, da 13. čl. KZ ni mogoče uporabiti tudi na takšne primere; res pa je, da ta določba, ki spada še v arzenal neoklasičnega kazenskega prava, ne ustrezajo.<sup>27</sup> Pri iskanju rešitve bi bilo treba upoštevati vse mogoče implikacije s. stališča celotne družbenogospodarske ureditve; zaradi dejstva, da se posamezne kršitve predpisov zaradi posebno kritičnega stanja v gospodarskem življenju vendarle trpijo, pa je treba iskatи takšna merila za presojo, ki bi zagotovljala objektivizacijo v politiki inkriminacije in pregona. Stanje, kakršno je, po eni strani spodkopuje pravno ureditev in njenu učinkovitost,<sup>28</sup> po drugi pa po svoje priviligira posamezne gospodarske subjekte (individuelne in kolektivne); ti se zaradi različnih okoliščin in dejavnikov (dostikrat zelo subjektivnih) izognejo namenom nekaterih gospodarskih ukrepov in s tem tudi zmanjšujejo njihov predviđeni učinek, izognejo pa se tudi kazenskopravnim posledicam za svoje ravnanje. Takšne posledice še posebej opozarjajo na to, kako je treba ob sprejemanju nekaterih gospodarskih ukrepov do skrajnih možnosti (absolutno to seveda ni mogoče) predvideti in upoštevati njihove morebitne posledice, spremljati uveljavljanje takšnih ukrepov in ustrezno z morebitnimi spremembami predpisov preprečiti njihove škodljive učinke.

Vprašanje udeležbe ima pri gospodarskih kaznivih dejanjih več strani. Ena stran je vprašanje udeležbe v tradicionalnem pomenu znanih oblik sostorilštva, napeljevanja in pomoči, drugo pa se povezuje z odgovornostjo za odločitve in njihovo uresničitev; gre za odločitve kolektivnih organov v organizacijah zdrženemega dela in drugih družbenih pravnih oseb, ki pa jih tu ne obravnavamo, ker terjajo posebno študijo.

Že utemeljena pravna ureditev raznih oblik udeležbe, kadar gre za posamično delovanje (zunaj posebej organiziranih načinov za sprejemanje odločitev), ostane problematična, kljub prevladujočim stališčem, da je tu vse jasno in da ni potrebna nobena sprememba. Najbrže zato

<sup>27</sup> Primer za novo rešitev je omenjeni par. 34 zah. nem. KZ.

<sup>28</sup> Kobe, Pravnik 1972, s. 122, 123.

tudi osnutek zveznega kazenskega zakona v celoti prevzema sedanje določbe kazenskega zakonika. Pota, ki so jih ubrali v drugih zakonodajah, pa kažejo, da le ni takio; zelo preproste rešitve, ki ne razločujejo več posameznih oblik udeležbe, so vredne premisleka in tudi posnemanja.<sup>29</sup>

Pri gospodarskih kaznivih dejanjih je med drugim po naravi stvari same omejen krog mogočih subjektov kaznivega dejanja. Po sedanjem pravu je to vprašanje rešeno s posebno določitvijo pojma odgovorne osebe, pri nekaterih kaznivih dejanjih (zakonodajno-tehnično je morda to smotrno, vsebinsko pa ne) sta tudi določena dva mogoča posebna subjekta za v bistvu enaka dejanja, uradna in odgovorna oseba (v XXIV. poglavju kazenskega zakonika). Poskus določiti emotna merila za ta pojma (v določbah 99. čl. KZ) že po veljavnem stanju ne ustreza, z novo razmiejitvijo zakonodajnih pristojnosti med federacijo in republikami oziroma pokrajinami pa odpira še novo vprašanje, kako vendarle doseči enako vsebinsko obej pojmov za vse zakonodajne rešitve v prihodnje. S tem, da se država umika s številnih torič dnužbenega življenja ne samo s svojo normativno dejavnostjo, temveč im predvsem prepušča opravljanje pomembnih nalog nedržavnim subjektom, je seveda očitno, da tradicionalni pojem uradne osebe izgublja pomen. Pri tem pa je vendarle očitno, da ne more biti edino in odlöčilno merilo, kje kaka oseba nastopa kot izpolnjevalec določenih nalog (ali pri državnem organu ali zunaj njega), temveč je odločilno, za kakšno delovanje gre in kakšna razmerja pri tem nastajajo. Za to tudi ne more biti več strogih meja med tema kategorijama, čeprav sta najbrž obe še potrebni.

3. 2. Vprašanje posebnega dela kazenskega prava ali vprašanje inkriminacij nekaterih gospodarskih kaznivih dejanj je praktično vsekakor pomembnejše. V inkriminacijah je mogoče razbrati, ali stoji za njimi jasna predstava o tem, kaj je šteti za gospodarsko kaznivo dejanje, in ali posamezne inkriminacije s penalizacijami ustrezano funkciji kazenskega prava. Glede veljavnega prava je odgovor na obe vprašanji izražen v izhodiščni hipotezi te študije. Zanjo tudi ni težko najti utemeljitev, te so tudi tako

<sup>29</sup> Prim. par. 12 novega avstrijskega KZ (veljati začne 1. 1. 1975). Določba se glasi: »Kaznivega dejanja ne storí samo neposredni storilec, temveč vsakdo, ki drugega pripravi do tega, da ga storí, ali kako drugače prispeva k storitvi« (prevedel in podčrtal pisec).

zname, da jih ni treba ponavljati.<sup>30</sup> Zato se zdi smotrnejše kar preiti na to, kako stanje spremeni; pri tem pa bo treba upoštevati še vse tisto, kar bo sledilo in kar zadeva posledice ustavne reforme.

Pri reviziji zdajšnjega prava bo tako treba v skladu z določenim temeljnimi konceptom, kaj šteti za gospodarsko kaznivo dejanje, rešiti predvsem dve poglavitni vprašanji: katere izmed obstoječih inkriminacij obdržati oziroma katere odpraviti ter kakšne morebitne nove inkriminacije so potrebne.

Ker nam zbrani podatki ne dovoljujejo zelo natančnih konkretnih odgovorov na temeljni vprašanji, se moramo tu omejiti na nekaj splošnih izhodišč z nekaterimi ilustracijami, ki pa bodo morda lahko koristne za pripravo ustreznih zakonskih besedil, ki je že v teklu.

a) Eno takšnih načelnih izhodišč, ki ne velja samo za obravnavanje toriče, temveč za celotno normativno dejavnost, izhaja iz konцепcije o razmerju med pravom in politiko. Sicer je znano dejstvo, da je pravilo politična kategorija, da sta si pravo in politika v razmerju sredstva in namena<sup>31</sup> (Pihler); pri tem pa ne gre prezreti, da je tudi politika sama tudi sredstvo za določen namen: za približevanje zamišljenemu idealu brezrazredne družbe in osvoboditve človeka. Vse to ne upravičuje večkrat zastopane teze o politiki kot absolutnem razsodniku in o dihotomiji, izraženi s strogo ločitvijo med strokovno in politično stranko kakega vprašanja.

b) Konkretno vprašanje prihodnje vsebine pri gospodarskih kaznivih dejanjih obravnavamo zaradi preprostosti kar po zdajšnjih inkriminacijah iz XIX., XX. in XXIV. poglavja kazenskega zakonika.

1. V XIX. poglavju se postavlja posebno vprašanje dvotirnosti ali celo večtinosti inkriminacij, predvsem pa gre za dvojnost kaznivo dejanje — gospodarski prestopek.

Takšna dvotirnost se poudarja zlasti za kazniva dejanja iz čl. 225, 225 a, 227 in 231 KZ, glede na ustrezone inkriminacije gospodarskih prestopkov v zakonu o zatiranju nelojalne konkurence in monopolnih sporazumov, (Ur. I. SFRJ 24/74), zakonu o jugoslovanskih standardih in normah kakovosti izdelkov (Ur. I. SFRJ 2/74), zakonu o vzorcih in modelih (Ur. I. SFRJ 25/61, 25/74), zakonu o mernih enotah in merilih (Ur. I. SFRJ 45/61, 12/65 in 37/73), zakonu o blagovnih

<sup>30</sup> Kobe, Pravnik 1970 in JRKK 1969, passim.

<sup>31</sup> Pihler, s. 111—120.

storitvah in znamkah (Ur. l. SFRJ 45/61 in 24/74) ter zakonu o blagovnem prometu, kolikor še velja (Ur. l. SFRJ 1/67, 30/68 — čl. 73/5 tega zakona).

Za prevladujoče stališče lahko sprejmemo, da je treba dvojnost odpraviti, stališča pa se ločijo glede načina.

Prvo stališče je najpreprostejše in ga je praksa pravzaprav že nekako uveljavila: odpraviti inkriminacijo kaznivih dejanj in jih obdržati le kot gospodarske prestopke.

Poleg ugovora, da to pomeni privilegiranje individualnega storilca,<sup>32</sup> pa je treba še ugotoviti, da je to zelo praktistična rešitev in zato ne more obveljati kot sistemsko.

V že omenjeni študiji je predlagana rešitev omejiti odgovornost pravnih oseb samo na gospodarske prestopke takšne teže, ki ustreza teži kaznivega dejanja, če je storilec fizična oseba. Takšna rešitev bi vendar povzročila dvotirnost kazenskega pregona, to pa seveda ni načelna ovira, kar zadeva povsem organizacijsko stran.

Predlagana rešitev seveda pomeni spremembu v temeljnem konceptu, torej spremembu celotne ureditve, zato verjetno ni realno pričakovati, da bi bila sprejeta.

Mogoča je seveda kompromisna rešitev v dveh različicah: Prva, nekoliko zapletenejša, bi terjala spremembe v inkriminaciji kaznivega dejanja in gospodarskega prestopka ter bi odpravljala dvojnost: to pomeni, ki bi jasno začrtala meje med kaznivim dejanjem in gospodarskim prestopkom;

Druga, preprostejša je bila že uporabljena: ob dosedanjih inkriminacijah določiti odgovornost fizične osebe za subsidiarno; to pomeni, da takšna oseba odgovarja za gospodarski prestopek skupno s pravno osebo; če njen ravnanje vsebuje prvine kaznivega dejanja večje teže, pa odgovarja za kaznivo dejanje.

2. Drugo vprašanje sedanje ureditve so inkriminacije določenega ravnanja, ki pa je samo po sebi, po naravi stvari same, združemo z določenim tveganjem (npr. čl. 213 in 217/1 KZ). Tu se namreč upravičeno postavlja vprašanje, ali ne pomeni grožnja s kazenskim pregonom zaradi povzročitve določenih škodljivih posledic omejevanje poslovnosti, individualne pobude, s tem pa zaviralno vpliva na samo gospodarsko poslovanje. Poleg tega se postavlja tudi vprašanje s stališča te študije, ali sedanje takšne inkrimina-

cije ustrezajo temeljnim zahtevam po kazensko-pravnem varstvu v gospodarstvu.

Preprosta rešitev tega vprašanja bi bila odpjava teh inkriminacij, seveda ob uveljavitvi drugih oblik odgovornosti (materialne odgovornosti za kršitev delovnih dolžnosti oziroma t. i. politične odgovornosti z odpoklicem, razrešitvijo funkcije ipd.).<sup>33</sup>

3. Naslednje vprašanje tega poglavja so inkriminacije, ki pravzaprav pomenijo samo (kazuiščno) razčlenitev ali podvrsto splošnega tipa kaznivega dejanja, npr. nedovoljene trgovine, goljufije (v škodo posameznika), tativne in poškodovanja tuje stvari, deloma pa gre tudi za dvojnost, obravnavano pod 1. Edimi konceptualno sprejemljiv razlog za takšne inkriminacije je v tem, da gre pravzaprav za privilegirane oblike nekaterih kaznivih dejanj. Pomembno je vendarle dejstvo, da gre deloma za že ustaljene inkriminacije, navadne za blagovno-tržno gospodarstvo, deloma pa gre za upoštevanje mednarodnih norm (npr. čl. 232 a KZ).

Poleg že omenjenega čl. 232 a štejemo sem inkriminacije v čl. 220, 225, 225 a/2, 227, 231, 234, 245 a, 246 a in 247/1, 3 KZ.

Na vprašanje opozarjam, ne da bi s tem že a priori zavzeli stališče, da so vse omenjene inkriminacije nepotrebne; ob oblikovanju ustreznega poglavja kazenskega zakona bo pač treba posebej preučiti vprašanje, ali te inkriminacije obdržati ali ne. Ob tem pa se odpira še drugo, predvsem zakonodajno-tehnično vprašanje, ki zadava tudi nekatere druge določbe tega in drugih poglavij kazenskega zakona. Problem je v tem, da se zaradi preveč praktističnega (kazuiščnega) oblikovanja inkriminacij združujejo v enem dejanskem stanu posamezne prvine različnih kaznivih dejanj (tipičen primer je čl. 213 c KZ pa tudi novi čl. 212 a KZ); to je morda tudi eden izmed razlogov, da se takšne inkriminacije ne uporabljajo v praksi, ne uporabi pa se niti temeljna inkriminacija (npr. čl. 319 KZ), ki bi pokrila protipravno ravnanje. De lege ferenda bi se bilo treba, kolikor je le mogoče, izogniti takoj sestavljenim dispozicijam v kazensko-pravnih normah.

4. Vprašanje posebne vrste odpira veljavni čl. 235. KZ. Po svoji vsebini (dopolnjeni z novelami kazenskega zakona 1959 in 1962) ne ustreza več naslovu. Davčne in tem podobne

<sup>32</sup> Davidović, Zbornik IKSI 1972, s. 145—174.

<sup>33</sup> Srzentić ugotavlja za kaznivo dejanje po 213. čl. KZ, da je na meji med kazensko in civilno odgovornostjo, Arhiv, s. 126, 127.

obveznosti so povsem drugačne od obveznosti iz socialnega zavaroovanja, čeprav je vsem skupna gospodarska funkcija materialnih družbenih obveznosti. Posebna ekonomiska razčlenba bi bila potrebna, da bi se ugotovilo, koliko je celotni sestav družbenih dajatev v skladu z njihovo gospodarsko funkcijo; glede na vsebino norme 235. čl. KZ in njenou uporabo v praksi pa ni brez podlage domneva, da je v ospredju predvsem fiskalni moment, uresničevati naj bi ga pomagala tudi represija. To pričakovanje pa se v praksi ni potrdilo in upravičeno se ugotavlja (tudi v drugih ureditvah), da je temno polje prav tu še posebno veliko. Ker smo ugotovili, da je med razlogi za takšno stanje lahko tudi neustreznata inkriminacija, bo treba to določbo posebno skrbno pregledati in na novo oblikovati.

5. Med inkriminacijami iz XX. poglavja smo že ugotovili, da določbe čl. 255, 257 a in 257 b KZ pridejo v poštev kot inkriminacije gospodarskih kaznivih dejanj le deloma. 255. čl. KZ, ki ga lahko označimo za zakonodajni spaček, pravzaprav samo posredno zadava vprašanje inkriminacije. Takšen, kot je, v prihodnjem kazenskem zakoniku ni potreben; kolikor so potrebne posebne penalizacije izrazitih kvalificiranih primerov gospodarskih kaznivih dejanj, je treba to urediti za vsak primer posebej. Takšna rešitev bi bila tudi primernejša za statistično evidenco in razčlembu.

6. Tiste inkriminacije, ki jih vsebuje sedanje XXIV. poglavje KZ kot inkriminacije gospodarskih kaznivih dejanj, vsekakor ne spadajo v poglavje o kaznivih dejanjih zoper uradno dolžnost. Zato jih bo treba ustrezno preoblikovane uvrstiti v poglavje o kaznivih dejanjih zoper gospodarstvo; pri tem so mogoče različne kombinacije, ali ostanejo samostojne inkriminacije, ali se uvrstijo v katero že obstoječo; to velja zlasti za tiste, ki so že po veljavnem pravu mišljene kot subsidiarne, uporabijo se samo, če ne gre za kakšno drugo kaznivo dejainje.

#### 4. Ustavne spremembe in gospodarsko kazensko pravo

4.1. Razmejitev pristojnosti med zvezno in republiškimi zakonodajami v kazenski zakonodaji.

4. 1. 1. Letos uveljavljena nova zvezna ustava je s čl. 281/1—12, prevzemajoč v bistvu že z XXX. ustavnim dopolnilom ustanovljeno rešitev, sprejela koncepcijo o izvirni zakonodajni pristoj-

nosti republik in avtonomnih pokrajin, predvsem glede inkriminacij in penalizacij kaznivih dejanj, torej v okviru sedanjega posebnega dela kazenskega zakonika in t. i. stranske kazenske zakonodaje: ob tej ostane sicer samostojna zakonodajna pristojnost federacije glede večine splošnega dela in posebej izvzetih sektorjev posebnega dela, tj. določenih inkriminacij in penalizacij.<sup>34</sup> S tem je normativno rešeno eno precej kontroverznih vprašanj razmejitve pristojnosti med federacijo, republikami in pokrajinama, o katerem so bila izrečeno ali pa posredno zastopana zelo nasprotujuča si stališča.<sup>35</sup> Čeprav je s tem sicer spor rešen v prid razdeljeni pristojnosti, to seveda ne pomeni, da so razlogi, ki so bili izrečeni v prid konceptiji o enotni ureditvi v okviru zvezne zakonodaje, izgubili svojo težo in pomen. Gre predvsem za temeljno vprašanje, kako vendarle zagotoviti enotnost ureditve; o tem ustrezno govori tudi utemeljitev osnutka za zvezni kazenski zakon, ko pravi: »Jugoslovansko kazensko pravo mora biti tudi v prihodnosti, ne glede na morebitne razlike med kazenskimi zakoni (zveznim, republiškim in pokrajinskima, op. P. K.) v določeni meri usklajeno, v njem mora biti v mejah ustavnih določb zagotovljena enotnost ureditve.«<sup>36</sup>

Rešitev se šteje za dokončno, vendar ni povsem nedvoumna in odpira tako nekaj splošnih kot tudi posebnih vprašanj (v zvezi s posameznimi posebnimi tipi gospodarskega kaznivega dejanja).

Takšno splošno vprašanje je zlasti, kako določiti pojem tistih kaznivih dejanj, s katerimi se kršijo zvezni predpisi. Stališča o tem so v bistvu za restriktivno razlagajo pristojnosti federacije, upoštevaje v 281. čl. ZU sprejetu razlikovanje, po katerem federacija po zveznih organih nekatera torišča »ureja«, druga pa »ureja in zagotavlja«; takoj bi inkriminacije zaradi kršitev zveznih predpisov spadale v pristojnost federacije samo v drugem primeru, vse drugo pa bi bila zadava republik oziroma pokrajin; pri tem bi v dvomljivih primerih veljalo načelo republi-

<sup>34</sup> O razvoju ustavnih rešitev tega vprašanja od prve ustave 1964. leta do sedanje iz leta 1974 glej Obrazloženje, s. 4—6.

<sup>35</sup> Glej Kobe, NR 1971, Bavcon, JRKK, 1972, s. 607—615, Srzentíć-Zlatarić, JRKK 1972, s. 420—422. Prim. tudi Vasiljević, JRKK, s. 616, Vodopivec K. JRKK 1974, s. 9. Za primerjavo s Sovj. zvezo, Grubač JRKK 1972, s. 330.

<sup>36</sup> Obrazloženje, s. 8.

ške oziroma pokrajinske pristojnosti.<sup>37</sup> Ob tem je treba še ugotoviti — tako je vsaj mogoče sklepati — da so z besedno zvezo »kršitve zveznih predpisov« mišljeni samo normativni ukrepi v gospodarstvu oziroma, ustrezneje rečeno, tisti, ki zadevajo gospodarsko ali finančno delovanje. To bi izhajalo iz besediila čl. 281/1—12 ZU: »določa . . . kazniva dejanja in gospodarske prestopke, s katerimi se spodbavlja enotnost jugoslovanskega trga ali kršijo zvezni predpisi;«.<sup>38</sup> Glede na dokaj omejene možnosti oziroma okvire za administrativne posege v gospodarstvo in posebej glede na to, da so takšni posegi v pristojnosti federacije le, če so pomembni za vso državo, in da so lahko sprejeti na podlagi sporazuma vseh republik in pokrajin, pa je treba upoštevati dvoje: Pomembnost kakega torišča (in morebitnih posegov vanj) za vso državo logično povzroči, da ostanejo morebitne inkriminacije in penalizacije ravnanj, ki so v nasprotju z zveznimi predpisi, v pristojnosti federacije in že v postopku sporazumevanja bi moralo biti zajeto tudi vprašanje kazenskopravnega varstva na takšnem torišču. Če bi tega ne upoštevali, bi lahko prišlo do nepotrebnih razlik med posameznimi republikami in pokrajinama, ene bi lahko predvidevale kazenskopravno varstvo, druge pa ne; to bi bilo seveda nezdružljivo s potrebno enotnostjo tudi v kriminalni politiki.<sup>39</sup> Upoštevati je treba še, da bi takšno stališče lahko dalo še več spodbude pojavu, ki je znani kot inflacija kazenskopravnih predpisov in ki bi ga morali kolikor le mogoče omejiti.

Glede na povedano se zdi, da je omenjeno stališče o restriktivni razlagi pooblastil federacije za inkriminacije kršitev zveznih predpisov premožno objektivirano, da bi bilo lahko temeljni napotek za normativno dejavnost, še posebej na tem področju. Če povzamemo dosedanje izpeljave, bi lahko naše stališče do obravnavanega problema izrazili takole: presoja, ali je treba kakemu zveznemu predpisu, ki je bil sprejet v mejah pristojnosti zveze in z upoštevanjem predpisane normativne procedure, zagotoviti s kazenskimi določbami prepridljivejšo veljavo in s tem morda tudi večjo učinkovitost, najbrž ne more biti prepričena drugačni presoji, kot velja za sam zvezni predpis. Z drugimi besedami, kri-

<sup>37</sup> Obrazloženje s. 6. Prim. Bavcon, Pravnik 1974, s. 33.

<sup>38</sup> Za širšo razlago zveze »kršitve zveznih predpisov« Bavcon, nav. delo, s. 36 k 5.

<sup>39</sup> Vodopivec K., JRKK 1974, s. 10, in Vasiljević, nav. delo, s. 618 in 620.

minalnopolitična ocena določenega ukrepa bi morala potekati hkrati s presojo potrebnosti, smotrnosti in namenov takšnega ukrepa; samo v zvezi s to presojo je mogoče oceniti, ali je za kršitev predpisa treba tudi predvideti določene inkriminacije. Tako, ko bi rešitev tega vprašanja odložili in ga prepustili republikam ali pokrajinam, te pa se ne bi sporazumele za enotno kriminalnopolitično oceno, bi bila »teža« takšnega zveznega predpisa drugačna, ker bi bila kršitev kje lahko inkriminirana, drugje pa ne.

4. 1. 2. Naslednje posebno vprašanje za kazenskopravno normativno dejavnost je vprašanje kompleksne ali razdrobljene zakonodaje. Nova ustavna ureditev zakonodajnih pristojnosti bo skoraj neogibno povzročila razširjeno t. i. stransko kazensko zakonodajo, kazensko pravo bo postal dosti bolj nepregledno, s tem pa tudi manj dostopno, zlasti povprečnemu državljanu; tega tudi z močnejšo informacijsko dejavnostjo, ki bo seveda nujna, ne bo mogoče preprečiti. Sedanje stanje, ki je vse prej kot zadovoljivo,<sup>40</sup> pa bo treba vendarle izboljšati. Obstaja pa še druga nevarnost, ki ni skonstruirana, ker jo sedanje stanje že potrjuje: gre za nevarnost neusklenjenega dela, v samem zakonodajnem postopku, celo pri istem zakonodajalcu. To povzroča nasprotje med normami iz različnih pravnih (normativnih) aktov ali t. i. zunanja nasprotja med normami.<sup>41</sup> Takšno nasprotje med normami istega zakonodajalca je toliko bolj treba odpraviti, ker zanj ne more veljati sicer že ustaljen postopek presoje ustavnosti in zakonitosti pri ustavnih sodiščih in je prepričeno interpretacijski praksi ustrenih sodnih ali upravnih, pa tudi samoupravnih organov. Razlaga pravnih norm pa ni tako preprosto opravilo, kot se zdi, in čeprav so, oziroma bi morale biti zadeve teoretično večinoma razčiščene, vrlada v praksi še precejšnje neznanje ali negotovost, posledica pa je neenotnost prakse in neenakopraven položaj individualnih in kolektivnih pravnih subjektov.<sup>42</sup>

4. 2. Uskladitev gospodarskega kazenskega prava z družbenogospodarsko ureditvijo po ustavni reformi.

Vse od omenjenega 1. kongresa pravnikov so se vedno znova uveljavljale zahteve, da je treba kazensko zakonodajo prilagoditi »novi gospodarski ureditvi«. Taki zahteve so seveda prihajale z avtoritetno zakonskimi dolžnostmi ob vsakokratnih ustavnih spremembah, posebej od Ustave 1963

<sup>40</sup> Igličar, Pravnik 1974, s. 161—165.

<sup>41</sup> Kobe, JRKK 1974, s. 43, Vasiljević, s. 619.

<sup>42</sup> Kobe, nav. delo, s. 53 (op. 39) in 54 k 4.

naprej, še bolj pa ob prvi stopnji sedanje ustavne reforme ob ustavnih dopolnilih v letu 1972. Kakor koli že ocenjujemo vse, kar se je dogajalo v kazenskem pravu od leta 1959, vštevši zadnji poseg na to torišče z novelo kazenskega zakonika iz leta 1973 — v določenem času (to je do 30. 6. 1975) bo treba poleg zaikomodajnih posegov zaradi novo urejene pristojnosti (spredaj pod 4. 1. 1.) na ustrezni pravno normativem način izraziti: novo konceptijo združenega dela, še bolj poudarjen proces deetatizacije na novih toriščih družbene dejavnosti, razširitev pojma družbene lastnine na nove kategorije, če se omejimo na najbolj poglavito. Ali bo razmeroma kratek čas, kakor je določen za to usklajevanje, dovoljeval predvsem vsebinsko prilagoditev tega torišča, ostane odprtvo vprašanje. Vse to pa seveda ni samo vprašanje časa in tudi ne najprej kazenskopravnega torišča. Najpomembnejše je pač, da ne bo ostalo samo pri terminološki prilagoditvi, oziroma da se bo ob njej razmišljalo in iskal rešitve z njo povezanih vsebinskih vprašanj.

#### UPORABLJENA LITERATURA

1. Ancel, M.: *La défense sociale nouvelle*, Paris, Cujas 1966 (2. izd.).
2. Atanacković, D.: Krivična dela kvalifikovana težom posledicom ili naročitom okolnošču, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, Beograd 10 (1972) 3, s. 389—408.
3. Bavcon, L.: Jedinstveno krivično pravo, da ili ne, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, Beograd 10 (1972) 4, s. 607—615.
4. Bavcon, L.: Vprašanja nove jugoslovanske kazenske zakonodaje, *Pravnik*, Ljubljana 29 (1974) 3, s. 31—38.
5. Bayer, V.: *Droit pénal spécial. Infractions économiques*. Université du Caire 1962, 198 s.
6. Schäfer, K.: *Strafrecht und Strafverfahren Berlin*, J. Schweitzer 1961 (37. izd.)
7. Damaška, M.: Ignorantia iuris prodest, *Zbornik PF Zagreb XV* (1965), 3, s. 141—157.
8. Davidović, D.: Sistem prevencije privrednog kriminaliteta u Jugoslaviji, *Zbornik*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd 1 (1972) 1, s. 145—176.
9. Dähn, G.: Das Wirtschaftsstrafgesetz und das Preisstrafrecht, *Juristische Studien*. Bd 36. Tübingen, Universität 1972, s. 56—71.
10. Grubač, M.: O podeli nadležnosti za donošenje krivičnog zakonodavstva u SSSR, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo* Beograd 10 (1972) 2, s. 327—333.
11. Igličar, A.: O poznavanju prava, *Pravnik*, Ljubljana 29 (1974) 4—6 s. 327—333.
12. Jescheck, H. H.: *Lehrbuch des Strafrechts*, Allgemeiner Teil, Berlin 1972 (2. izd.)
13. Kobe, P.: Kriminologija danes in jutri, *Pravnik*, Ljubljana 24 (1969) 10—12, s. 317—321.
14. Kobe, P.: Nekatera splošna in posebna vprašanja v zvezi z objektom kazenskopravnega varstva, *Pravnik*, Ljubljana 21 (1966) 7—9, s. 323—336.
15. Kobe, P.: Meje represije na področju gospodarskih deliktov, *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, Ljubljana 24 (1973) 4, s. 275—287.
16. Kobe, P.: Ugroževanje javnog saobraćaja (član 271 KZ) de lege ferenda, *Priručnik*, Zagreb 12 (1964) 1, s. 32—47.
17. Kobe, P.: Gospodarska kazniva dejanja v kazenskem zakoniku in stranskih kazenskih zakonih ter nove oblike teh dejanj, *Pravnik*, Ljubljana 25 (1970) 1—3, s. 16—22 in *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, Beograd 7 (1969) 4, s. 541—552.
18. Kobe, P.: Ustavnost in zakonitost ter organi pravosodja, *Pravnik*, Ljubljana 27 (1972) 4—6, s. 119—126.
19. Kobe, P.: O neki zakonodajni konceptiji, *Naši razgledi*, Ljubljana 20 (1971) 11, s. 331.
20. Kobe, P.: Pravne posledice osude i član 134. Zakona o konstituisanju i upisu u sudski register organizacija udruženog rada, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, Beograd 12 (1974) 1, s. 43—55.
21. Obrazloženje: *Obrazloženje nacrta saveznog krivičnog zakona*, Savezna skupština AS 670, Beograd 1974.
22. Perić, B.: *Pravna znanost i dijalektika*, Zagreb 1972.
23. Pihler, S.: Pravo kot politično sredstvo, *Pravnik*, Ljubljana 26 (1971) 4—6, s. 111—120.
24. Schaffmeister, D.: Das niederländische Wirtschaftsstrafgesetz, seine Handhabung und seine grundsätzliche Bedeutung für die deutsche Reform des Wirtschaftsstrafrecht, *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*, Berlin 85 (1973) 3, s. 782—835.
25. Schmidt, E.: *Das neue westdeutsche Wirtschaftsstrafrecht*, Tübingen 1950.
26. Srzentić, N.: Obrazloženje izmena i dopuna Krivičnog zakonika, *Arhiv za pravne i društvene nauke*, Beograd 47 (1960) 1—2, s. 84—181.
27. Srzentić-Zlatarić: Zakonodavna nadležnost federacije u oblasti krivičnog prava, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, Beograd 10 (1972) 3, s. 409—422.
28. Szabo, D. in dr.: Aktuelni problemi primenjene kriminologije, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, Beograd, 9 (1971) 1, s. 3 do 24.
29. Tahović, J.: *Krivično pravo*, Opšti deo, Beograd, Naučna knjiga 1961.
30. Vasiljević, A. V.: Obim i pojavnici oblici kriminaliteta u privredi i osnovni činioci koji do njega dovode, *Pravni zbornik*, Titograd 21 (1972) 1—2, s. 1—24.
31. Vasiljević, T.: Metod izgradnje republičkog i pokrajinskog zakonodavstva, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, Beograd 21 (1972) 1—2, s. 1—24.
32. Vodopivec, K.: Naučno istraživanje i kriminalna politika, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, Beograd 9 (1971) 2, s. 209—232.
33. Vodopivec, K.: Društveni razvoj i krivično pravo, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, 12 (1974) 1, s. 1—12.

UDC 343.7:343.353(497.1)

## **Economic Criminal Offences in Positive Penal law and the Necessities of Reform with a Regard to a Developing Economic System**

Kobe, dr. Peter, Professor, Faculty of Law, Ljubljana

The article is a partial summary of a research bearing the above mentioned title. It was conducted by Institute of criminology in Ljubljana.

Statistic evidence about convicted persons serves as a basis for a study about a structure and movement of economic crime in Yugoslavia and Slovenia from 1966 to 1972. The trend of movement is graphically presented for a period 1958—1972. The analysis shows that economic crime occupies approximately 6% in the whole structure of crime; the most of it being concentrated in thirteen offences incriminated by Criminal Code. The trend of mo-

vement is definitely decreasing. Crime in Slovenia points to certain peculiarities and deviations (upwards) from Yugoslav average. The article deals also with the criminal policy of our courts.

The second part treats questions which would require new solutions, a starting hypothesis being the fact that actual criminal law doesn't fit to real nature of economic crime.

Finally the author points to the questions raised by recent constitutional reform in Yugoslavia in so far as it concerns economic crime.